

Datum

2025-05-26

Adress

205 80 Malmö

Diarienummer

ASN-2025-8259

Yttrande

Till

Stadskontoret

**Remiss från Socialdepartementet - En ny modell för
kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt
bistånd för nyanlända och icke-medborgare
STK-2025-765**

Arbetsmarknads- och socialnämnden föreslås besluta att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har tagit del av de förslag som utredningen lämnar i enlighet med kommittédirektivet.

Mot bakgrund av de samlade konsekvenser som utredningen lyfter kopplade till de förslag som lämnas avstyrker arbetsmarknads- och socialnämnden i huvudsak de förslag som utredningen lämnar.

Yttrande

Utredningens förslag innebär enligt arbetsmarknads- och socialnämnden en avgörande omstrukturering av den svenska välfärdsmodellen. Förslaget omfattar inte sänkningar av nivåer på ersättningar utan ställer grupper av personer med laglig rätt till vistelse i Sverige utan rätt till basala socialförsäkringsförmåner samt vissa grupper även utan rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Det scenariot är nytt i Sverige som välfärdsstat.

Förslagen innebär en övervältring av kostnader från stat till kommun i de fall enskilda och deras hushåll genom indragen rätt till socialförsäkringsförmåner i högre utsträckning (fler) och till högre belopp behöver ansöka om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Utredningen beräknar att kommunsektorns finanser försvagas med cirka 500 miljoner kronor från och med år 2029. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer, mot bakgrund av att fler kommer leva i ekonomisk utsatthet, att det är sannolikt att behovet av även andra insatser via socialtjänsten kommer att öka till följd av ökad social utsatthet för barn och vuxnas. Kostnader för insatser kopplade till

hemlöshet samt placeringar enligt socialtjänstlagen (SoL), lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

Utredningens förslag lämnas i nära anslutning till att riksdagen antar en ny socialtjänstlag. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att förslagen i utredningen på väsentliga punkter medför en annan riktning än lagstiftarens intention med ny socialtjänstlag, inte minst avseende att stärka barns rättigheter.

Enligt senast tillgängliga uppgifter i Kolada avseende utrikes födda invånare 18–64 år med vistelsetid 0-5 år efter uppehållstillstånd utgör gruppen 11,5 procent av Malmös befolkning i aktuell åldersgrupp år 2023, motsvarande andel på riksnivå är 6,3 procent. Uppgiften indikerar att en stor andel av Malmös invånare i arbetsför ålder, samt deras familjer, skulle påverkas av kvalificeringskraven avseende i första hand förmåner enligt socialförsäkringsbalken, vissa även avseende rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen i den mån den enskilde eller hushållet saknar egen försörjning.

Datan från Kolada svarar dock inte på hur stor del av gruppen med kort vistelsetid i Sverige som idag har behov av förmåner eller bistånd. Datan fångar ej heller uppgifter om personer med uppehållsrätt eller svenska medborgare som efter längre tid utomlands återvänder till Sverige. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att Malmö stad, baserat på uppgifterna från Kolada, sannolikt riskerar att få bära stora kostnader för ekonomiskt bistånd till följd av borttagen rätt till socialförsäkringsförmåner för en betydande andel av stadens befolkning.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att förslagen innebär att kostnaderna för ekonomiskt bistånd kommer öka med anledning av

- ökade kostnader vid genomförandet av förslagen i då befintliga biståndshushåll som inte längre skulle ha rätt till generella socialförsäkringsförmåner, till exempel barnbidrag, eller inkomstprövat bostadsbidrag och äldreomsorgsstöd, kommer ha behov av högre ekonomiskt bistånd för att kompensera de belopp som inte längre utbetalas via Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten,
- att fler individer och hushåll vid avsaknad av rätt till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner kommer behöva vända sig till socialtjänsten för försörjningsstöd,
- ökad administration för utredning om kvalificeringsvillkor för ekonomiskt bistånd samt i vilken utsträckning den enskilde helt eller delvis kan vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå via socialförsäkringsersättningar,

- att förslaget med nuvarande reglering om jobbstimulans i 4 kap. 1b SoL innebära att fler kvarstannar i ekonomiskt bistånd då socialförsäkringsförmåner inte längre kommer ingå i vissa barnfamiljers disponibla inkomster och enbart del av lönen avräknas mot behovet av bistånd,
- att större resurser behöver läggas på nödprövningar avseende personer som tillhör grupper som enligt förslagen ej skulle vara kvalificerade till bistånd enligt nuvarande 4 kap. 1 § SoL, samt
- kostnader för utveckling och implementering av nya rutiner och arbetssätt.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser även en risk för att förslagen minskar de ekonomiska incitamenten till arbete för personer som saknar rätt till bosättningsbaserade förmåner. I utredningen om *Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare* (SOU 2025:15) beskrivs att biståndsmottagare generellt bedöms ha en svag anknytning till, och svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. Vidare att en trolig lön för biståndsmottagare som kommer i arbete kan förväntas ligga i spannet 20 000 till 25 000 kr. För biståndsmottagare med försörjningsansvar för barn och skolungdomar innebär avsaknad av socialförsäkringsförmåner att betydande del av vad som nu utgör disponibel inkomst uteblir då rätt till barnbidrag inte föreligger. Förutsättningarna att bli självförsörjande och erhålla en högre disponibel inkomst genom heltidsarbete i låglöneyrke minskar för många hushåll.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att utredningens resonemang om socialtjänstens yttersta ansvar för att enskilda som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver (2 kap. 1 § SoL) och att det ansvaret vid behov ska tillgodoses av nämnden med stöd av bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL som otillräckligt. Utredningens förslag innebär att enskildas rätt till basalt bistånd i en nödsituation är bristfälligt reglerad.

Enligt 4 kap. 2 § SoL får socialnämnden ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap. 1 § SoL om det finns skäl för det. En socialnämnd kan inte fritt välja mellan att behandla en ansökan enligt 4 kap. 1 § SoL eller 4 kap. 2 § SoL. Ur rättssäkerhetssynpunkt är det viktigt att socialnämnden, vid en ansökan om ekonomiskt bistånd, först prövar denna enligt 4 kap. 1 § SoL som till skillnad från beslut enligt 4 kap. 2 § SoL kan överklagas och prövas av förvaltningsdomstol.

Utredningen lyfter vad som anges i prop. 1996/97:124 s.90 om bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL; *Socialnämnden får enligt 4 kap. 2 § SoL ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap. 1 § SoL om det finns skäl för det. Det kan avse sådana kostnader som går utöver de mest grundläggande behoven.* Utredningen landar dock i att socialnämnden, för de personer som till följd av förslag 7.4.2 om *Rätt till ekonomiskt bistånd för svenska medborgare och de som ska*

likabehandlas med svenska medborgare samt förslag 7.4.3 avseende *Modellens utformning och omfattning* för kvalificering till ekonomiskt bistånd, att nämnden ska tillämpa 4 kap. 2 § SoL för att fullgöra sitt yttersta ansvar, vilket i huvudsak utgör att säkra för de mest grundläggande behoven, för de som vistas i kommunen.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser inte att lagstiftaren, vid ny lagstiftning i linje med huvudintentionerna i utredningens uppdrag, rimligen kan utforma ett skyddsnät bortanför vad som hittills bedömts utgöra det allra yttersta skyddsnätet för personer som har laglig rätt att vistas i Sverige, som bygger på en bestämmelse som socialnämnder uttolka innebörden och tillämpningen av utan stöd av förarbeten och som den enskilde därutöver inte kan överklaga. Avsaknad av överklagningsmöjlighet innebär att rättspraxis inte utvecklas kring bestämmelsen.

Arbetsmarknads- och socialnämnden vill framhålla att det är nödvändigt att lagstiftaren fastställer på vilket sätt enskilda som inte kvalificerar sig till ekonomiskt bistånd har rätt till miniminivå som möjliggör överlevnad. Hänvisning till 4 kap. 2 § SoL är inte tillräckligt. 4 kap. 2 § SoL innebär ingen rättighet för enskilda personer.

Utredningens förslag presenteras i en tid då flera utredningar nyligen lämnat, eller har i uppgift att lämna, förslag som berör samma politikområden, exempelvis lagstiftning kopplad till etablering, migration och ekonomiskt bistånd. I utredningen om stärkta drivkrafter (SOU 2025:15) har frågan om ekonomiskt bistånd till personer som vistas i Sverige utan tillstånd belysts. Utredaren lämnar där förslag om att införa ett krav på att ekonomiskt bistånd endast ska lämnas till personer som lagligen vistas i Sverige. Utredningen finner dock att *utredningens förslag innebär inte någon inskränkning av socialnämndens förutsättningar att med stöd av 4 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen lämna ekonomiskt bistånd i akuta nödsituationer* [till personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige] (SOU 2025:15, s. 1319). Arbetsmarknads- och socialnämnden finner mot den bakgrunden att den föreliggande utredningens förslag om kvalificering för rätt till ekonomiskt bistånd för personer med rätt att vistas i Sverige anmärkningsvärt.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att vad som lyfts om Sveriges åtagande i särskilt yttrande av experten Emma Kindlund behöver beaktas i eventuellt fortsatt lagstiftningsarbete (s. 457f). Såväl vuxna som barn kommer att undantas från rätten till bistånd genom de förslag som utredningen lämnar. Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i vad som framförs i yttrandet kring behov av ytterligare konsekvensanalys kopplat till förslagen i relation till de kvinnor och män, flickor och pojkar som kommer beröras och de åtaganden som Sverige har i förhållande till Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen),

Barnkonventionen, Istanbulkonventionen och Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Nedan följer vad nämnden särskilt vill lyfta kopplat till avgränsade förslag samt de konsekvenser som utredningen lyfter.

Förslag 6.3 Krav på laglig vistelse för att anses bosatt

Arbetsmarknads- och socialnämnden tillstyrker förslaget. Arbetsmarknads- och socialnämnden vill framhålla vikten av att det i folkbokföringen, eller genom kompletterande uppgifter från Migrationsverket, behöver vara enkelt för socialnämnd och andra berörda myndigheter att inhämta kompletta uppgifter som styrker vilken period en enskild har varit lagligt bosatt i Sverige.

Förslag 6.4.2 Förmåner som kvalificeringsvillkoren ska gälla för

Arbetsmarknads- och socialnämnden konstaterar att de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna som utredningen har haft i uppdrag att analysera och ta ställning till på vilket sätt en person som kommer till Sverige som nyanlända ska kvalificera sig till i hög grad berör barn och deras föräldrar samt personer med varaktiga funktionsnedsättningar.

Nämnden bedömer att berörda förmåner är basala och viktiga för hushåll i en ekonomiskt utsatt situation. De förmåner som är aktuella vid varaktig ohälsa och funktionsnedsättning beviljas enskilda först efter utredning och prövning och där medicinsk dokumentation kring den enskildes nedsatta arbetsförmåga och/ eller merkostnader kopplade till sjukdom eller funktionsnedsättning är avgörande för att rätt till förmånen ska föreligga. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer inte att urvalet av de bosättningsbaserade förmånerna kopplade till ohälsa och funktionsnedsättning kan motiveras med syfte att stärka berörda personers drivkrafter att snabbt komma i arbete.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer vidare att de bosättningsbaserade förmånerna kopplade till barn och föräldrar utgör en väsentlig grund för att möjliggöra att familjerna är självförsörjande, eller blir självförsörjande genom arbete.

Barnbidraget utgår till alla, oavsett hög eller låg ekonomisk standard. Bostadsbidraget är en förmån som väsentligt bidrar till att höja den ekonomiska standarden för de mest ekonomiskt utsatta barnfamiljerna (se till exempel Prop. 2024/25:100 Bilaga 2, diagram 6.3 Genomsnittlig effekt på ekonomisk standard i olika inkomstgrupper till följd av regeringens reformer under mandatperioden). Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att de bosättningsbaserade förmånerna för barn och föräldrar väsentligt

bidrar till att många familjer är självförsörjande utan behov av individuellt prövad rätt till försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt.

Arbetsmarknads- och socialnämnden avstyrker inskränkning av rätt till generella socialförsäkringsförmåner som möjliggör förutsättningar till att familjer bosatta i Sverige i högre grad har behov av bistånd enligt socialtjänstlagen för att möjliggöra en skälig levnadsnivå för barn och deras föräldrar avseende de mest basala levnadsomkostnaderna.

Särskilt om äldreförsörjningsstöd

Arbetsmarknads- och socialnämnden avstyrker att äldreförsörjningsstöd ska omfattas av de begränsningar som utredningen föreslår.

Syftet med införande av äldreförsörjningsstöd 2003 var att återställa socialtjänstens försörjningsstöd till att vara ett individuellt, behovsprövat bistånd som är föranlett av tillfälliga ekonomiska problem och att personer som är bosatta i Sverige och som är 65 år eller äldre skall garanteras en viss lägsta levnadsnivå i form av ett äldreförsörjningsstöd (prop. 2000/01:136).

I den mån lagstiftaren väljer att gå vidare i lagstiftningsprocessen med utredningens förslag om äldreförsörjningsstöd, och till det eventuellt vidhängande bostadstillägg, anser arbetsmarknads- och socialnämnden att de skyddsbehövande grupper som enligt förslag 7.4.2 *Rätt till ekonomiskt bistånd för svenska medborgare och de som ska likabehandlas med svenska medborgare* (punkt 3 och 4 samt deras familjemedlemmar) också ska ha fortsatt rätt till äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg. Migrationspolitiken är ett statligt ansvar och för de som medges skydd i Sverige behöver rätten till statliga ersättningar vid bosättning kvarstå enligt nämndens uppfattning.

Det är enligt arbetsmarknads- och socialnämnden ologiskt och orimligt att överflytta ansvar för den berörda målgruppens försörjning från Pensionsmyndigheten till socialnämnd för en mer resurskrävande månatlig individuell behovsprövning istället för Pensionsmyndighetens längre beslutsperioder med större schabloninslag än prövning av respektive utgift för el, hemförsäkring, kostnader inom högkostnadsskydd för läkarvård och medicin med mera enligt socialtjänstlagen.

Förslaget om att inkludera äldreförsörjningsstödet bland de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner som kräver kvalificeringstid i Sverige missar enligt nämnden eftersträvad effekten på tilldragningseffekten då utebliven rätt till äldreförsörjningsstöd generellt kompenseras av rätt till försörjningsstöd om egna inkomster och tillgångar saknas inom hushållet. Målgruppen för äldreförsörjningsstöd är inte heller i det åldersspann som normalt benämns som arbetsför ålder varpå målsättningen med att

stärka drivkrafterna till att snabbt komma i arbete och egen försörjning som regel ej berör målgruppen för äldreförsörjningsstöd.

Förslag 6.4.4 Den som bosätter sig i Sverige ska omfattas av kvalificeringsvillkor

Utredningens förslag är neutralt i förhållande till medborgarskap och innebär att det är den gränsöverskridande aktiviteten som aktiverar reglerna om kvalificering för såväl svenska medborgare, EU/ESS-medborgare och tredjelandsmedborgare.

Bosättningsperioder från andra EU/ESS-länder får tillgodoräknas. Utredningen finner att reglerna om kvalificering främst kommer att tillämpas på personer som kommer till Sverige från tredje land.

Arbetsmarknads- och socialnämndens yttrande avseende kvalificeringsvillkor framkommer under förslag 6.4.5 och 6.4.6.

Förslag 6.4.5 Bosättningsperiod som kvalificeringsvillkor

Enligt utredningsdirektivet har utredningen bland annat i uppdrag att analysera och ta ställning till på vilket sätt en person som kommer till Sverige som nyanländ ska kvalificera sig till de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna (Dir. 2023:149, s.8). Utredningen redogör för i vilken tidsmässig utsträckning *nyanländ* respektive *nyanländ utrike född* har definierats eller använts i tidigare rapporter och utredningar och finner att två år (Ds 1999:48) respektive tre år (SOU 2024: 12) varit perioder som benämnts.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att förslaget innebär en väsentlig utökning avseende under vilken tidsperioden en person beaktas som nyanländ i den mening att kvalificeringsvillkor ska gälla under en period om fem år efter bosättning i Sverige. Vidare innebär utredningens förslag att även svenska medborgare inkluderas i den tillämpning av nyanländ som utredningen lämnar förslag om.

Arbetsmarknads- och socialnämnden avstyrker förslaget om fem års kvalificering till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner inom en ramtid om femton år.

Mot bakgrund av statens ansvar för migrationspolitiken anser arbetsmarknads- och socialnämnden att förslaget om kvalificeringstid om fem år innebär en omfattande övervärtning av ansvar och kostnader för nyanländas (i utredningens vidare mening; bosatta i Sverige under de senaste fem åren) försörjning från stat till kommun. Vid en fortsatt lagstiftningsprocess i enlighet med förslaget anser arbetsmarknads- och socialnämnden att nyanländas ersättning inom etableringen samt kommunernas schablonersättningar från Migrationsverket måste ses över och anpassas till de

uteblivna förmånerna till enskilda som kommunernas socialtjänst skulle behöva kompensera för.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser vidare svårigheter i skilda kvalificeringsvillkor avseende bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner respektive ekonomiskt bistånd via socialtjänstlagen. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att föreslagna villkor för de olika förmånerna kommer vara svåra att förstå för berörda målgrupper och för allmänheten. Därutöver bedömer arbetsmarknads- och socialnämnden att då rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen för många grupper kommer kompensera avsaknad av rätt till förmåner enligt socialförsäkringsbalken uteblir den påverkan på tilldragningsfaktorer som eftersträvas enligt utredningsdirektivet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden vill mena att förslaget i huvudsak sammantaget innebär, baserat på utredningens uppgifter i tabell 10.7 avseende år 2024, att statens målgrupp för socialförsäkringsförmåner minskar med 61 200 barn och 67 000 personer över 18 år som i dagsläget (2024) uppbär/ har behov av de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna.

Nämnden bedömer att för många hushåll med anställning inom låglöneyrken möjliggör de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner egen försörjning utan behov av kompletterande ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Arbetsmarknads- och socialnämnden ser en betydande risk att avsaknad av rätt till de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna inverkar negativt avseende ekonomiska drivkrafter för personer med arbetsförmåga att ta ett arbete med en heltidslön som inte är tillräcklig för att hushållet ska uppnå en högre ekonomisk standard än den som hushållet kan tillförsäkras genom ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

En utveckling där en större andel av befolkningen som är i behov av ekonomisk support från samhället hänvisas till administrativ mer omfattande och kostsamma kommunala ersättningar bedömer arbetsmarknads- och socialnämnden vara fel väg att gå.

Förslag 6.4.6 Förkortning av kravet om bosättningstid genom inkomster

Arbetsmarknads- och socialnämnden avstyrker förslaget.

Mot bakgrund av att kvalificeringskrav enligt utredningens förslag kommer träffa alla som flyttar till och bosätter sig i Sverige bedömer arbetsmarknads- och socialnämnden att beloppen är hämtade utifrån felaktigt antaganden. Vid ett eventuellt införande av kvalificeringsvillkor avseende bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner måste det enligt arbetsmarknads- och socialnämnden vara möjligt för till exempel nyligen bosatta som beviljats uppehållstillstånd mot bakgrund av skyddsbehov att både rimligen kunna

kvalificera sig till socialförsäkringsförmån och att kunna bli självförsörjande i samband med anställning på heltid även vid försörjningsansvar för barn.

I utredningen om stärkta drivkrafter och möjligheter för bidragsmottagare framkommer att biståndsmottagare generellt bedöms ha en svag anknytning till, och svag konkurrensförmåga på, arbetsmarknaden. Utredningen finner det därför troligt att flertalet biståndsmottagare kan förväntas få löner på mellan 20 000 och 25 000 kronor eller lägre vid övergång till heltidsarbete. I utredningens uppdrag om bidragstak föreslås därför att ett sådant ska beräknas utifrån fiktiv disponibel inkomst med utgångspunkt i en lön om 22 000 kronor (SOU 2025:15, s. 573). Nämnden instämmer i den utredningens bedömning avseende förväntat löneläge för flertalet biståndsmottagare som börjar arbeta.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser det som nödvändigt att lagstiftaren vid eventuellt fortsatt lagstiftningsarbete kring bidragstak och kvalificering har samma beloppsmässiga utgångspunkt för de båda greppen kopplade till frågorna om egen försörjning och rätt till ekonomiskt stöd för ekonomiskt utsatta hushåll.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser det även här nödvändigt att påpeka att de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna många gånger är avgörande för att personer med försörjningsansvar för barn och skolungdomar upp till 20 år ska kunna bli självförsörjande vid arbete utan individuellt behovsprövat ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

Mot bakgrund av att behovet av de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna med all sannolikhet är större i de lägre inkomstskikten än de högre bedömer arbetsmarknads- och socialförvaltningen att i det vid ett eventuellt fortsatt lagstiftningsarbete med utgångspunkt från utredningens förslag att tiden för kvalificering bör vara enhetlig för anställningar med avtalsenlig lön.

7.2.3 Kommunens yttersta ansvar och

7.2.4 Bistånd med stöd av 4 kap. 2 § SoL

Arbetsmarknads- och socialnämnden hänvisar till ovan i yttrandet avseende utredningens resonemang kring att socialnämnden som regel ska tillämpa 4 kap. 2 § SoL för att fullfölja kommunens yttersta ansvar för de grupper som omfattas av utredningens förslag om kvalificering för rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

Förslag 7.4.2 Rätt till ekonomiskt bistånd för svenska medborgare och de som ska likabehandlas med svenska medborgare

I avsnittet 7.4.1 konstaterar utredningen att införande av ett villkor för rätt till ekonomiskt bistånd som innebär ett krav på väntetid skulle vara en nyhet i svensk

lagstiftning. Utredningen flaggar i detta avsnitt även för att de förslag som lämnas i kapitel 7 särskilt behöver beakta biståndsregler i förhållande till kommunens yttersta ansvar (s.247).

Utredningen beskriver att en modell som inte ger någon rätt till ekonomiskt bistånd alls under kvalificeringstiden bör vara den som minskar tilldragningen till Sverige mest. Vidare att det också bör vara den modellen som ger störst incitament för nyanlända att skaffa egen försörjning (s. 270). Arbetsmarknads- och socialnämnden delar utredningens beskrivning av att modellen skulle vara en nyhet i svensk lagstiftning som innebär att vissa barn och vuxna som har laglig rätt att vistas i Sverige undantas från möjligheten att få sitt behov av grundläggande ekonomiska medel avseende till exempel mat, kläder och boende prövat med utgångspunkt i lagstiftning om enskildas rättigheter.

Avseende incitament att skaffa egen försörjning bedömer arbetsmarknads- och socialnämnden att utredningens konsekvenskapitel (kapitel 10) även lyfter ett flertal negativa konsekvenser för individer och samhället i stort som föranleder behov av att lagstiftaren nogsamt sätter förslaget i relation till den inverkan förslaget beskrivs medföra för individer och samhället i stort.

Utredningen beskriver att de som träffas av kvalificeringsvillkoret för ekonomiskt bistånd är tredjelandsmedborgare som har uppehållstillstånd på grund av arbete, studier, synnerligen ömmande omständigheter, verkställighetshinder och anknytning till andra än flyktingar eller alternativt skyddsbehövande. Bland EU/ESS-medborgare är det främst personer med uppehållstillstånd som arbetssökande, studerande eller icke-ekonomiskt aktiva som påverkas av kvalificeringsvillkoret för ekonomiskt bistånd (s.330).

Här bör noteras att rättspraxis redan idag begränsar rätten till bistånd för vissa EU/ESS-medborgare. EU/ESS-medborgare som befinner sig i Sverige och ej är ekonomiskt aktiva saknar idag enligt huvudregeln rätt till likabehandling med svenska medborgare avseende rätt till ekonomiskt bistånd. Det gäller personer som är arbetssökande men utan verklig möjlighet att få arbete i Sverige, studerande som inte är självförsörjande samt andra ej ekonomiskt aktiva som inte är självförsörjande, till exempel pensionärer (Socialstyrelsen, Ekonomiskt bistånd – handbok för socialtjänst, s. 54). Arbetsmarknads- och socialnämnden vill mena att förslaget därmed inte innebär någon förändring i sak för denna målgrupp avseende avsaknad av rätt till försörjningsstöd. Däremot påverkas målgruppen av förslagets omfattning avseende borttagen rättighet att ansöka om akut bistånd och få en sådan ansökan prövad enligt 4 kap. 1 § SoL.

Avseende personer som beviljats uppehållstillstånd med anledning av studier beskrivs i utredningen att de redan idag inte anses som bosatta enligt socialförsäkringsbalken. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedömer att rättspraxis idag begränsar rätten till försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföringen i övrigt för samtliga sökande vid studier. Studerande står i allmänhet inte till arbetsmarknadens förfogande, vilket är ett grundkrav enligt 4 kap. 1 § SoL, och vuxna studerande hänvisas som regel till studiestöd för sin försörjning.

Förslag 7.4.3 Modellens utformning och omfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i att kontroll av vistelsekravet innebär ett nytt moment och en ökad arbetsbelastning i prövningar av biståndsansökningar.

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer inte i utredningens slutsats om att utformningen av kvalificeringsregeln skulle bli enkel att tillämpa för socialnämnderna. Nämnden ifrågasätter därmed utredningens beskrivning av att modellen ger förutsättningar för effektivt och rättssäker tillämpning administration.

I vilken utsträckning en enskild, som enligt förslaget skulle omfattas av föreslagen modell för kvalificering till ekonomiskt bistånd, vistats utanför Sverige mer eller mindre än sex månader i följd eller sammanlagt maximalt 10 månader under en femårsperiod är uppgifter som den enskilde sällan kan styrka. Socialtjänstens utredningar om rätt till bistånd bygger i huvudsak på den enskildes egna uppgifter men kräver som regel även att uppgifterna kan styrkas genom till exempel uppgift i form av folkbokföring avseende adressuppgifter och civilstånd, hyresavtal avseende bostad och boendekostnader, lönespecifikation avseende inkomster med mera.

Att bedöma om en person har gjort sannolikt att vistelsekravet är uppfyllt måste göras i varje enskilt fall. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att det vid ett införande av en sådan bestämmelse också måste finnas vedertagna sätt för enskild att kunna styrka sina uppgifter om tillräcklig vistelsetid i Sverige, och från andra hållet, för socialnämnden att kunna kontrollera uppgifterna.

7.6 Hushållsberäkning av ekonomiskt bistånd

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer, kopplat till detta avsnitt och exempel på beräkning i avsnitt 10.5.3, att utredningen inte omfattat samtliga aspekter som är av vikt vid utredning av rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen. Utredningen förbiser, enligt nämndens mening, den försörjningsskyldighet som är aktuell för makar, sambor eller partners samt försörjningsskyldighet för gemensamma barn.

För gifta, partners och sammanboende under äktenskapsliknande förhållande, samt för föräldrar till barn eller gymnasistuderande unga yngre än 21 år, föreligger

försörjningsansvar som ska beaktas innan rätt till bistånd föreligger. Detta förtydligas bland annat i Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) som anger att medlemmar i hushållet bör räknas makar, registrerade partner, sambor och barn och ungdomar under 21 år som föräldrarna är underhållsskyldiga för.

Hushåll där familjemedlemmarna har olika migrationsrättslig status (till exempel gällande medborgarskap, uppehållstillstånd, eller i ansökningsprocess för uppehållstillstånd) förekommer. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att med beaktande av familjemedlemmar kommer fler än de 4 400 vuxna personer som utredningen redogör för påverkas av förslaget om kvalificeringsvillkor för ekonomiskt bistånd då de är beroende av att partnern eller föräldern har förutsättningar att fullfölja sin försörjningsskyldighet, ytterst genom bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL, i avvaktan egen försörjning genom arbete om personen har laglig rätt att vistas i Sverige.

Bedömning 8.3 Rätt till kompletterande ekonomiskt bistånd vid etableringsersättning.

Arbetsmarknads- och socialnämnden delar utredningens bedömning kring att ej införa ytterligare begränsningar avseende rätt till kompletterande ekonomiskt bistånd vid etableringsersättning.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer dock, kopplat till detta avsnitt om etableringsersättning, att det är av vikt att lyfta att utredningens samlade förslag sammantaget innebär ett än större behov av ekonomiskt bistånd för målgruppen med etableringsersättning. Redan idag har en stor andel av målgruppen med etableringsersättning behov av kompletterande ekonomiskt bistånd till sin försörjning för att vara tillförsäkrade en skälig levnadsnivå.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att det vid ett eventuellt genomförande av de förslag som utredningen lämnar avseende kvalificering till bosättningsbaserade förmåner är av vikt att lagstiftaren parallellt även se över nivåerna avseende etableringsersättning. Etableringsersättning, etableringstillägg avseende barn och bostadsersättning är fastställda i en kontext där de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna, till exempel barnbidrag och bostadsbidrag, idag utgör en grund för att möjliggöra egen försörjning. Sammantaget innebär detta att beloppen avseende framför allt etableringstillägg för (max tre) barn (800 kr för barn under 11 år, 1500 kr för barn och unga 11–19 år) behöver justeras för att möjliggöra att flickor och pojkar kan tillförsäkras en skälig levnadsnivå genom förälders deltagande i etableringen.

Förslaget om att undanta vissa grupper rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen aktualiserar enligt arbetsmarknads- och socialnämnden nödvändigheten av att det så kallade glappet, den period en enskild kan stå utan

inkomst då ersättning enligt lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. upphört och innan första etableringsersättningen utbetalas, faktiskt kan tillgodoses genom ersättning från Migrationsverket eller Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Nämnden menar att en ordning måste till där staten tar ansvar för övergången mellan de statliga myndigheterna.

Förslag 9.3 och 9.4 Ikraftträdande och Särskilda övergångsbestämmelser för den som är bosatt i Sverige vid ikraftträdandet

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i utredningens förslag om att övergångsbestämmelser inte ska tillämpas avseende äldre försörjningsstöd och bostadstillägg för pensionärer.

Bedömning 10.6 Samhällsekonomiska konsekvenser

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig bakom samlade bedömning som utredningen gör avseende samhällsekonomiska konsekvenser; integrationen påverkas både positivt och negativt. Till den del ökad sysselsättning uppnås kan antagande göras om att den ekonomiska integrationen kan förbättras medan ökad brottslighet försämrar den sociala och kulturella integrationen. Det integrationspolitiska målet om bättre utbildningsresultat bland personer med utländsk bakgrund blir också svårare att uppfylla.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att utredningen i kapitel 10 om konsekvenser av kommitténs förslag lyfter många viktiga konsekvenser som är av vikt att väga in vid ett fortsatt utredningsarbete kopplat till utredningens förslag. Nämnden anser att beskrivna konsekvenser inte tillräckligt vägts in i de förslag som lämnas.

10.6.2 Konsekvenser för sysselsättning

Utredningen bedömer att det finns kortsiktiga positiva effekter avseende sysselsättning men att de långsiktiga effekterna sannolikt kommer vara opåverkade av förslagen (10.6.2). Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att det är värt att notera att utredningen här inte bedömer att barnbidrag eller sjuk- och aktivitetsersättning i sig verkar ha någon större påverkan på arbetsutbudet. Det bör enligt nämndens mening indikera behov av ytterligare analys avseende om och vilka socialförsäkringsförmåner som bör inkluderas vid en eventuell lagstiftning om kvalificering till socialförsäkringsförmåner.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer vidare att det är av vikt att uppmärksamma utredningens betoning av att sänkta bidrag endast kan öka sysselsättningen om det finns en efterfrågan på det arbete som de påverkade individerna kan erbjuda. Erfarenheter från Danmark har visat att stärkta drivkrafter riskerar att medföra att högutbildade nyanlända kommer ta mindre kvalificerade jobb

och att personer med lägre utbildning och svagare förutsättningar på arbetsmarknaden kommer ha svårt att få ett arbete även om de har starkare ekonomiska incitament för det.

10.6.3 Konsekvenser för brottsligheten

Utredningen bedömer i avsnitt 10.6.3 att det finns risk för att de föreslagna förändringarna kan ge upphov till ökad brottslighet beroende av behovet att försörja sig under den kvalificeringstid då behovet ej kan tillgodoses med socialförsäkringsförmåner eller ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

Utredningen skriver; *För personer i denna situation som inte lyckas få ett reguljärt arbete (och inte kan eller vill låta sig försörjas av välgörenhet) återstår antingen att utvandra (för dem som har möjlighet till det), svartarbete eller annan brottslighet.* (s.363) Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer kring de risker som utredningen lyfter i detta avsnitt. Såväl farliga arbetsmiljöer, förutsättningar för organiserad brottslighet att flytta fram sina positioner och ören konkurrens framhålls.

Utredningen lyfter i avsnittet även risker kopplade till ökad förekomst av osant intygande samt egendomsbrott och våldsbrott. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att det är väsentligt att beakta vad som framkommit i studier från både Europa och USA avseende samband mellan försörjningsbehov och effekt på brottslighet. De studier som utredningen lyfter är samstämmiga vad gäller sambandet mellan socialt stöd och brottslighet. Utredningen menar att det även i Sverige rimligen finns en betydande risk för att personer under föreslagen kvalificeringstid utan rätt till socialförsäkringsförmåner eller ekonomiskt bistånd kommer att begå brott för att klara sin försörjning.

10.6.4 Konsekvenser för integrationen

I utredningen redogörs för regeringens mål för integration som innebär att integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt att genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund. Det förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjlighet till integration. (s.365f)

Utredningen finner att de förslag som lämnats i enlighet med utredningsdirektivet främst syftar till att förbättra den ekonomiska integrationen. Utredningen beskriver att de varnat för en betydande risk för ökad brottslighet i det föregående avsnittet och lyfter här även effekter från Danmark där minskade bidrag till flyktingar och deras barn påverkat att deltagandet i förskolan blivit lägre, att skolresultat försämrats och att berörda fått lägre arbetsinkomster. Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i utredningens beskrivning att sådana konsekvenser motverkar både den ekonomiska

integrationen och regeringens integrationspolitiska mål om att andelen pojkar och flickor med utländsk bakgrund ska lyckas bättre i grundskola och på gymnasiet.

10.6.5 Övriga samhällsekonomiska konsekvenser

Utredningen konstaterar i avsnitt 10.6.5 att de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna och ekonomiskt bistånd har ett gemensamt mål att ge människor en grundläggande ekonomisk trygghet. Vidare att det på kort sikt kan finnas en konflikt mellan drivkrafter till eget arbete och socialt skydd mot ekonomisk utsatthet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att det är av vikt att lagstiftaren nogsamt överväger långsiktiga konsekvenser även om de enligt utredningen kan vara svåra att bedöma. Utredningen lyfter å ena sidan till exempel att det är möjligt att mindre generösa bidrag leder till ökad ekonomisk självständighet och å andra sidan risk för tilltagande negativa konsekvenser i form av ekonomisk och social utsatthet, exkludering, exploatering, stress och ohälsa för de som inte klara av att uppfylla kvalificeringskraven.

10.7 Finansiella konsekvenser för offentlig sektor

Utredningen uttrycker att reformen förväntas stärka statens finanser med 1,2 miljarder kronor per år från det att reformen får fullt genomslag år 2029. Besparingen uppstår i huvudsak genom minskade utbetalningar av barnbidrag, föräldrapenning och bostadsbidrag. Vidare beskriver utredningen att kommunsektorns finanser förväntas försvagas med 500 miljoner kronor per år från och med år 2029. Ökade kostnader för personlig assistans ska därutöver kompenseras av staten genom höjda generella statsbidrag. Kostnaderna för ökat ekonomiskt bistånd beräknas till netto 260 miljoner kronor per år från och med år 2029; en ökning om 460 miljoner till följd av kvalificeringsvillkoren för de bosättningsbaserade socialförsäkringsförmånerna och en minskning med 200 miljoner kronor till följd av kvalificeringsvillkoret för ekonomiskt bistånd. Därutöver tillkommer ökade administrationskostnader avseende ekonomiskt bistånd med 160 miljoner kronor per år per år.

Kopplat till redovisningen i tabell 10.8 avseende finansiella effekter noterar arbetsmarknads- och socialnämnden att ökade utgifter för bistånd i akuta nödsituationer till dem som inte har kvalificerat sig för ekonomiskt bistånd inte ingår. Arbetsmarknads- och socialnämnden vill här påtala att nämndens kostnader för beredskap och utredning utöver eventuellt bistånd i akuta nödsituationer behöver beaktas. Arbetsmarknads- och socialnämnden finner det troligt att Malmö som storstad kommer möta en förhållandevis stor andel av berörd målgrupp.

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i utredningens bedömning om att schablonersättningar för nyanlända enligt förordning (2010:1122) behöver ses över och justeras om regler avseende kvalificeringsperiod för socialförsäkringsförmåner med mera skulle införas.

Bedömning 10.8 Konsekvenser för kommunerna

Utöver den sammanfattade ekonomiska konsekvensen om 500 miljoner kronor för kommunsektorn lyfter utredningen att reformen kommer medföra längre handläggningstider för ärenden om ekonomiskt bistånd och behov av ytterligare handläggare i kommunerna. Kopplat till att kommunerna fortsatt har det yttersta ansvaret kommer fler som inte är kvalificerade att ansöka om bistånd i akuta nödsituationer. Utredningen bedömer att det finns en risk för att socialtjänsten ställs inför ökade problem relaterade till psykisk ohälsa, missbruk och utsatta barn.

10.8.2 Bistånd vid akuta nödsituationer och kommunernas yttersta ansvar

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att det finns risker för enskilda i de konsekvenser som utredningen lyfter, till exempel längre handläggningstider avseende ansökningar om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL och att fler hänvisas till socialtjänsten för ansökan om bistånd i akuta nödsituationer. Reformen innebär enligt utredningen att fler personer än tidigare kommer att stå helt utan försörjning.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer även att rättssäkerheten påverkas negativt när större grupper kommer sakna rätt till att få sin ansökan om bistånd prövad enligt överklagningsbart beslut. Utredningens beskrivning av att kommuner kan komma att ha olika praxis kring bistånd i akuta nödsituationer som kommer att utgå enligt 4 kap. 2 § SoL bedömer nämnden som en otillfredsställande lösning. Som tidigare lyfts i yttrandet bedömer nämnden att lagstiftaren behöver fastställa på vilket sätt enskilda som inte kvalificerar sig till ekonomiskt bistånd har rätt till miniminivå som möjliggör överlevnad.

10.8.4 Övriga konsekvenser

Under detta avsnitt lyfter utredningen ett flertal högst relevanta konsekvenser att beakta vid fortsatt utredning enligt de förslag som lämnas. Arbetsmarknads- och socialnämnden vill särskilt yttra sig kring följande;

- *Utbildning, informationsmaterial, handlägningsstöd och rutiner samt information till allmänheten*

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att det vid ett införande av föreslagna ändringar behöver lämnas ett uppdrag till Socialstyrelsen med syfte att underlätta implementering i kommuner samt att bistå med informationsmaterial till allmänhet och berörda målgrupper.

- *Systemet kring de socialförsäkringsförmåner som ingår i reformen och ekonomiskt bistånd kommer bli mer komplicerat*
Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i utredningens bedömning att de föreslagna reformerna medför att systemet kring de berörda socialförsäkringsförmånerna och ekonomiskt bistånd blir mer komplicerat. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att införande av ett system som är mer komplicerat och som genererar ytterligare administrativa kostnader för kommuner, statliga myndigheter och domstolar är fel väg att gå. Med enskildas ökade utsatthet förutser utredningen därutöver att ökat missnöje riktas mot enskilda handläggare och också ökade risker för hot och våld mot handläggare.
- *Ökat antal personer som är ekonomiskt utsatta och lever under fattigdomsgränsen i Sverige*
I förhållande till den effekt av de föreslagna reformerna som eftersträvas, och de risker som utredningen lyfter kopplade till att fler kommer vara ekonomiskt utsatta och leva under fattigdomsgränsen i Sverige, bedömer arbetsmarknads- och socialnämnden ej att förslagen kan motiveras.
- *Ökat kommunalt ansvar inom ramen för det kommunala självstyret, om att stödja bredare grupper än dem som tar emot försörjningsstöd*
Utredningen för ett resonemang om att kommunerna kan komma att ställas inför en ny situation i det att personer som inte har rätt till försörjningsstöd fortfarande skulle vara hjälpta av praktik och kompetenshöjande insatser. Arbetsmarknads- och socialnämnden vill här betona att det är staten som ansvarar för arbetsmarknadspolitiska insatser. Det är enligt nämnden av stor vikt att Arbetsförmedlingen har tillräckliga förutsättningar att stötta målgruppen till att komma in på arbetsmarknaden och få en inkomst.

Bedömning 10.10 Konsekvenser för enskilda

Enligt utredningen förväntas de föreslagna kvalificeringsreglerna minska cirka 60 000 vuxna personers disponibla inkomster med totalt en miljard år 2029. Inkomstbortfallet berör främst barnfamiljer. En större andel av personer från tredje land förväntas leva i ekonomisk utsatthet med risker för sämre hälsa, missbruk, brottslighet och olika former av exploatering.

Utredningen beskriver vidare att högkvalificerad arbetskraft från EU/ESS kommer ha tillgång till bosättningsbaserade förmåner från den dag de uppfyller övriga villkor för förmåner. Högkvalificerad arbetskraft från tredje land kommer i de flesta fall kvalificera sig för bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner efter sex månaders arbete i Sverige. Rätt till arbetsbaserade socialförsäkringsförmåner följer med

anställningen. Högkvalificerad arbetskraft bedöms sällan vara i behov ekonomiskt bistånd utan förväntas kunna försörja sig genom arbete.

10.10.1 Ekonomiska konsekvenser

Kopplat till förslaget om kvalificering till socialförsäkringsförmåner lyfter utredningen att det främst är personer som kommer från tredje land som kommer beröras. När det gäller kvalificeringsvillkoret för ekonomiskt bistånd så berörs EU/ESS-medborgare med uppehållsrätt som arbetssökande eller studerande samt icke-ekonomiskt aktiva. För tredjelandsmedborgare undantas flyktingar, alternativt skyddsbehövande och deras anhöriga, personer med ställning som varaktigt bosatta samt personer med tillfälligt skydd från kvalificeringsvillkoren men övriga behöver kvalificera sig.

Kvalificeringsvillkoren avseende barnbidrag och bostadsbidrag kommer ha stor betydelse för barnfamiljers ekonomiska situation. 50 000 barn beräknas påverkas av kvalificering för barnbidrag och 19 000 barn av kvalificering till bostadsbidrag vid ett införande 2029. Av vuxna som påverkas av reformen kommer en större andel kvinnor än män få en minskning med 1500 kr per månad eller mer.

Utredningen lyfter att reformen ger ökade ekonomiska incitament att arbeta för flertalet berörda. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att incitamenten för de enskilda som berörs av reformen också måste ställas i relation till faktiska möjlighet till anställning. I utredningen om stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare beskrivs förutsättningarna för biståndsmottagare att konkurrera på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har identifierat fyra grupper av arbetslösa med svag konkurrensförmåga; utomeuropeiskt födda, äldre, personer utan gymnasieutbildning och personer med funktionsnedsättning. Sammantaget bedöms att ungefär nio av tio av de arbetslösa långvariga biståndsmottagarna som är inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen tillhör minst en av grupperna med svag konkurrensförmåga, vilket är en större andel än bland arbetslösa utan ekonomiskt bistånd (SOU 2025:15, s.294).

Mot ovan givna beskrivning bedömer arbetsmarknads- och socialnämnden att enbart ökade ekonomiska incitament för enskilda inte kommer vara tillräckligt för att möjliggöra att målgruppen för reformen inom en skäligen övergångstid kommer ha en tryggad försörjning via egen inkomst av arbete.

10.8.4 Övriga konsekvenser

Under detta avsnitt lyfter utredningen ett flertal högst relevanta konsekvenser att beakta vid fortsatt utredning enligt de förslag som lämnas. Arbetsmarknads- och socialnämnden vill särskilt yttra sig kring följande;

- *Utredningen lyfter att alla nyanlända inte har samma förutsättningar att skaffa en egen försörjning och kan vara förhindrade att göra det på grund av exempelvis funktionsnedsättning, sjukdom eller ålderdom.* Fler personer kommer ingå i hushåll med relativt låg ekonomisk standard. Andelen barn i ekonomiskt utsatta familjer kommer att öka med cirka 3,2 procent eller 2000 barn. Berörda bedöms i huvudsak ingå i målgruppen tredjelandsmedborgare som behöver kvalificera sig för ekonomiskt bistånd då de har uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter eller på grund av verkställighetshinder.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att situationen för dessa målgrupper behöver belysas ytterligare kopplat beskrivna konsekvenser. Nämnden vill här på nytt uppmärksamma vad som framförs i särskilt yttrande av experten Emma Kindlund kring barnkonventionen och Sveriges internationella åtagande. Svensk lagstiftning behöver enligt nämndens mening säkra en möjlig levnadsnivå i den utsträckning socialtjänstlagens nuvarande rättigheter ska undantas vissa målgrupper.

- *Utöver risk för social och ekonomisk utsatthet bedöms även risk för sämre fysisk hälsa* Utredningen lyfter här att begränsad ekonomi kan innebära att personer avstår från att söka nödvändig sjukvård och tandvård. I Sverige har asylsökande men även personer som vistas i Sverige utan nödvändigt tillstånd rätt till exempelvis vård som inte kan anstå och läkemedel (lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd). Beskriven risk för sämre hälsa påvisar enligt nämndens mening en brist i samhällets grundskydd för de som har rätt att vistas i Sverige.

Kopplat till ohälsa lyfter utredningen även risk för berörd målgrupp att utsättas för sexuell exploatering och risk att bli utnyttjad av oseriösa arbetsgivare.

- *Våldsutsatta i nära relationer och deras barn* Utredningen belyser här konsekvenser för personer som är offer för våld i nära relationer och deras barn. Möjligheten att för dessa få andra insatser än ekonomiska om de vänder sig till socialtjänsten för hjälp kommer att finnas kvar men för de personer som ingår i grupper som inte är kvalificerade till ekonomisk hjälp ökar utsattheten genom att de kan vara utlämnade till den person som utöver våldet. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att avsaknad av rätt till ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL gör att berörda i målgruppen framöver kan vara beroende av lokala riktlinjer inom en socialnämnd för att kunna ta sig och eventuella barn ur en våldsam situation. I målgruppen ingår personer som inte kan återvända till sitt hemland.

Arbetsmarknads- och socialnämnden finner en sådan lagstiftning mycket otillfredsställande.

Bedömning 10.11 Konsekvenser för barn

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att barn är relativt osynliga genom utredningen. Barn kommer beröras när deras föräldrars rätt till bostättningsbaserade socialförsäkringsförmåner och rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen begränsas genom kvalificeringsregler.

Utredningen uppskattar att cirka 60 000 barn kommer att påverkas av kvalificeringsvillkoren för socialförsäkringsförmåner och 3 200 barn av kvalificeringsvillkoret för ekonomiskt bistånd. Omkring 50 000 barn bor i hushåll som inte kommer att ha rätt till barnbidrag under kvalificeringstiden. I gruppen nyanlända från tredjeländor kommer 2 000 fler barn att bo i ekonomiskt utsatta familjer. Utredningen bedömer att integrationen i svenska samhället underlättas för de barn vars föräldrar kommer i arbete till följd av reformen. Baserat på erfarenheter från Danmark bedöms dock att barn som påverkas av reformen i allmänhet kommer att få försämrade framtidsutsikter genom att färre deltar i förskoleverksamheten, fler begår brott och skolresultaten försämras.

Som redogörs för i utredningen kommer många barn direkt beröras av de förslag som utredningen lämnar, och fler indirekt genom att anhöriga i högre utsträckning kan förväntas behöva tillgodose grundläggande behov för grupper som behöver uppfylla kvalificeringsvillkor för ekonomiskt bistånd.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att utredningens beskrivning av konsekvenser för barn medför att lämnade förslag kräver ytterligare överväganden. Barn och ungas grundläggande materiella behov avseende exempelvis mat, kläder och boende inte tillgodoses genom de förslag som lämnas. Tidigare studier visar på samband mellan minskat deltagande i förskola, försämrade skolresultat och sämre förankring på arbetsmarknaden vid genomförande av liknande reformer i Danmark. Arbetsmarknads- och socialnämnden ser en påtaglig risk att berörda barn inte fullföljer sin grundläggande utbildning utan finner annan försörjning. Utredningen lyfter vidare samband mellan sänkta bidrag och ökad brottslighet bland såväl vuxna som ungdomar. Barn och deras föräldrar riskerar genom de föreslagna förändringarna ökad risk för ekonomisk och social utsatthet, exkludering, exploatering, stress och ohälsa.

Arbetsmarknads- och socialnämnden hänvisar vidare till vad som lyfts i expert Emma Kindlunds särskilda yttrande kring behovet av ytterligare övervägande om föreslagen är förenliga med barnkonventionen och Sveriges internationella åtagande.

Bedömning 10.15 Konsekvenser för jämställdheten

Arbetsmarknads- och socialnämnden delar utredningens bedömning om att fler kvinnor än män kommer ha ett större inkomstbortfall av både socialförsäkringsförmåner och ekonomiskt bistånd och att den ekonomiska utsattheten förväntas öka påtagligt bland kvinnor som kommer till Sverige från tredjeland. De förväntade positiva effekterna, att fler kommer i arbete till följd av reformerna, och att det främst är män stämmer med nämndens bedömning.

Bedömning 10.17 Övriga konsekvenser

Utredningen bedömer att de föreslagna kvalificeringsvillkoren kommer innebära att det kommer finnas fler människor i Sverige som saknar egen försörjnings samtidigt som de inte kan få något annat offentligt stöd än möjligen bistånd i en akut nödsituation. Efterfrågan av insatser via frivillig- och välgörenhetsorganisationer bedöms därmed öka. Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig inte bakom ett införande av lagstiftning som hänskjuter ansvar för grundläggande ekonomiskt stöd från myndigheter till civilsamhället.

Ordförande

Sedat Arif

Förvaltningsdirektör

Britt-Marie Pettersson

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden.]